

جناب آقای دکتر احمد شرف الدین

دپارتمان ریاضیات دانشگاه هرمزگان

احتراماً چکیده دو مقاله جهت ارائه در چهارمین سمینار تاریخ ریاضیات تقدیم می گردد لطفاً در مورد هر یک از آنها که مطلوب قرار گیرد بنده را آگاه سازید تا مقاله اصلی خدمت شما ارسال گردد.

با احترام و سپاس - ادیک باغداساریان

۰۲۱-۸۴۱۵۹۴۵

edbagh@hotmail.com

مقاله اول

عنوان: گریگور ماگستروس (Grigor Magistros) مترجم قدیمیترین نسخه ارمنی هندسه اقلیدس

گریگور ماگستروس ریاضیدان و دانشمند سده دهم میلادی است که اقدام به ترجمه هندسه اقلیدس به زبان ارمنی نمود. نسخه دستنویس ترجمه اقلیدس مربوط به سده ۱۱ میلادی تحت شماره ۴۱۶۶ در کتابخانه ملی نسخ خطی ماتناداران (ایروان) محفوظ است. تا آنجا که می دانیم اروپاییان تا سده نهم میلادی با اقلیدس آشنایی کمی داشتند. در اواخر سده هشتم و اوایل سده نهم پزشکان آشوری "اصول" اقلیدس را از یونانی به آشوری و سپس به عربی ترجمه کردند (مترجمان پدر و پسر بن اسحاق بودند). اقلیدس در اروپا نخستین بار در سال ۱۱۲۰ توسط آتلارد از یک نسخه عربی به لاتین ترجمه شد. بخشهایی از این اثر نخستین بار در سال ۱۵۰۱ از یونانی به لاتین ترجمه شد (مترجم لامبرتوس) لیکن بطور کامل در سال ۱۵۳۳ از یونانی ترجمه گردید.

ترجمه ارمنی هندسه اقلیدس در سال ۱۰۵۱ مستقیماً از روی متن یونانی صورت گرفته است. در این مقاله ضمن ارائه زندگینامه مترجم، در باره ترجمه ارمنی اقلیدس مطالبی بیان می گردد و اختلافات ترجمه ارمنی و متن یونانی عنوان می گردد. قابل ذکر است که یک نسخه بسیار قدیمی از ترجمه هندسه اقلیدس به ارمنی در کتابخانه نسخ خطی یادشده موجود است (یک نمونه از آن در اختیار نگارنده سطور می باشد) که یک ضمیمه مفصل راجع به کاربرد های ریاضیات در زمان قدیم در پایان ترجمه ارمنی اقلیدس وجود دارد. ضمناً در باره سایر آثار ریاضی ماگستروس سخن به میان می آید.

مقاله دوم

موضوع: هوانس سارکاواک و "اعداد چند ضلعی" (Polygonal numbers)

سارکاواک ریاضیدان سده ۱۱ میلادی است. در حدود سالهای ۱۰۵۰-۱۰۴۵ در یک خانواده روحانی در روستای پاریسوس (Parisos) در سرزمین ارمن دیده به جهان گشود و تحصیلات ابتدایی را در زادگاه و تحصیلات عالی را در مهمترین مراکز علمی زمان خود طی کرد. در اروپا بیکن در سده ۱۳م. اولین بار اهمیت ریاضیات را در زندگی اجتماعی خاطر نشان شده و آزمایش علمی را مورد توجه قرار داده است لیکن سارکاواک در سده ۱۱ یعنی ۱۵۰ سال پیش از اروپاییان این ایده را مطرح کرده است. یکی از مباحث ریاضی که او مطرح کرده اعداد چند ضلعی است که نسخه کامل دستنویس آنها تحت شماره ۴۱۵۰ (تحریر در سده ۱۳) در کتابخانه ملی نسخ خطی ماتناداران ایروان نگهداری می شود. این اثر شامل جداول مختلف اعداد چند ضلعی است. البته جداول شامل اشکال هندسی نیستند. در نسخه شماره تحریر شده در سال ۱۵۸۹ به شماره ۱۱۷۰ جداول تکمیلی اعداد چند ضلعی همراه با داده های گاهشماری ارائه می شود. در مقاله ضمن ارائه زندگی و آثار سارکاواک مفصلاً راجع به محتوا و منابع احتمالی اعداد چند ضلعی هوانس سارکاواک بحث می شود.